

postur@anr.is

Efni: Frumvarp til breytinga á lögum á sviði sjávarútvegs – öflun sjávargróðurs í atvinnuskyni

Inngangur:

Eftir að frumvarpsdrög sem fjalla um öflun sjávargróðurs í atvinnuskyni lágu fyrir var eigendum auðlindarinnar sem fjallað er um í frumvarpinu fyrst boðið að koma með athugasemdir við frumvarpið. **Ekkert samráð var haft við SES við samningu frumvarpsins. SES eru samtök eigenda sjávarjarða og jafnframt fulltrúi lang stærsta hagsmunaaðilans.**

Samkvæmt upplýsingum úr ráðuneytinu kom þröngur hópur ráðuneytismanna og aðila sem hyggjast nýta þessa auðlind í hagnaðarskyni að samningu frumvarpsins.

Það kom fram á kynningarfundum á vegum ráðuneytisins sem haldinn var 24. febrúar s.l. að ekki væru til neinar reglur um sjávargróður. Það er ekki rétt því eignarréttar reglan sem er stjórnarskrárvarin er í fullu gildi. Þari og þang er eign eigenda sjávarjarða og því ætti að vera eðlilegt að eigendur auðlindarinnar semji sjálfir við þá sem hafa áhuga á að nýta hana.

Hraðinn á þessu verkefni er óeðlilega mikill, það á að koma frumvarpinu í gegn á þessu þingi. Þarinn er búinn að vera til staðar alla tíð og engin vandamál fylgt honum. Það er mjög alvarlegt ef ekki á að bíða þar til búið er að rannsaka lífríki þaraskóganna. Hvernig á annars að vera mögulegt að kanna afleiðingar af þaravinnslu ef engar grunnrannsóknir liggja fyrir.

Það alvarlegasta að mati SES, sem berst fyrir hagsmunum eigenda sjávarjarða er að það á ekki að nota rétta skilgreiningu á netlögum í frumvarpinu, en netlögin eru stjórnarskrárvarin eign eigenda sjávarjarða. Samkvæmt Jónsbókarlögum skal miða netlög við **dýpi á stórstraumsfjöru** sem er samkvæmt útreikningum í fornyrðaskýringum Páls Vídalíns, lögspekings 12 álnir sem gera í metrakerfinu **6,88 metra dýpi**.

Í fyrstu frumvarpsdrögunum var talað um 113 metra netlög en því var svo kippt út og bara talað um netlög. Í athugasemdum með frumvarpinu kemur fram að netlögin sem miðað verði við séu 60 faðmar eða 115 metrar út frá stórstraumsfjöruborði. Þarna er um seinni tíma fjarlægðarreglu að ræða sem sett var með veiðitilskipuninni 1849 og gildir aðeins um veiðar á fuglum og dýrum með heitt blóð **en gildir alls ekki um þara og fiskveiðar**.

Á fundinum sem haldinn var á vegum ráðuneytisins til að kynna drögin kom einnig fram að menn ætluðu bara að nota hugtakið „netlög“ í drögunum en ekki tilgreina stærð þeirra að þessu sinni til að hægt væri að koma þessu með hraði í gegnum þingið. Það væri svo hægt að læða 115 metrnum inn seinna. Þetta er undirförul og óábyrg framkoma og eingöngu til þess fallin að ganga á eignarrétt landeigenda.

Það er einnig mjög alvarlegt að engin rannsóknarvinna á lífríkinu hefur átt sér stað og aðeins vísað í að allt hafi gengið vel í 40 ára sögu þangvinnslu í Breiðafirði. Þaraskógarnir á Íslandi gegna veigamiklu hlutverki í lífríki Íslands (**Sjá Fylgiskjal 1.**), þeir eru heimili fjölda tegunda og eru uppeldisstöðvar smáfiska. Sjávargróðurinn dregur úr ofsa sjávarins og þar með úr landbroti í fjörum sem víða er að valda stórkaða meðal annars á fornminjum.

Þari sem rekur á fjörur gegnir mikilvægu hlutverki sem fjörubeit og er einnig notaður sem áburður á tún og í matjurtagarða bænda. Þari sem er tekinn í báta og farið með í burtu rekur ekki á fjörur.

Á sama tíma og Norðmenn eru að friða þaraskóga sína ætla íslenska ríkið að stuðla að eyðingu þeirra á kostnað heildarhagsmuna alls lífríkisins.

Furðulegt er einnig að troða þessu inn í lög um nytjastofna sjávar og miða við „veiðireynslu“ við úthlutun leyfa. Það er einnig sérkennilegt að talað er um „veiðar á þara“ og „nytjastofna sjávar“ sem flestir telja að eigi við um fiska og dýr.

Það er augljóst hvert verið er að fara með þessu, í stað þess að fara eftir gildandi lögum á að taka eignir af réttmætum eigendum sjávarjarða skref fyrir skref með rangri skilgreiningu á stærð netlaga og í þetta sinn er það þarinn.

Til að forminu sé fylgt þá gerum við eftirfartandi athugasemd við II. Kafla 15 .gr. B.

Samtök eigenda sjávarjarða krefjast þess að farið verði að lögum og að bætt verði inn eftirfarandi texta í 15. gr. B (sjá gullitað hér að neðan):sem ná út á 6,88 metra dýpi á stórstraumsfjöru, skal....

Svæði til nýtingar.

Áður en leyfishafi hefur öflun sjávargróðurs innan netlaga sjávarjarða **sem ná út á 6,88 metra dýpi á stórstraums fjöru, skal** hafa náðst samkomulag við landeiganda um heimild til öflunarinnar.

Fyrir hönd stjórnar SES

Ómar Antonsson, formaður

Fylgiskjal 1.

Morgunblaðið sunnudaginn 13. apríl, 2008 Aðsent efni: Grunnsævið gulls ígildi?

Kortleggja þarf grunnsævið vandlega og meta verðmæti þess segja Jónas Páll Jónasson og Björn Gunnarsson.

“Grunnsævið í kringum Ísland (grynnra en 50 m) gegnir veigamiklu hlutverki sem uppeldisslóð fyrir marga okkar helstu nytjafiska.”

FÆRA má rök fyrir því að grunnu hafsvæðin við Ísland séu ein mikilvægasta auðlind þjóðarinnar. Þar er vagga fjölmargra nytjastofna og þaðan streyma nýliðarnir út á miðin. Töluvert hefur verið fjallað um grunnsævið upp á síðkastið. Meðal annars hafa réttindi sjávarjarða verið í umræðunni;

kolefnisbinding leira hefur borið á góma en einnig hefur verið rætt um landfyllingar, þveranir fjarða og efnistöku úr sjó. Langar okkur aðeins að minnast á nokkra þætti varðandi síðastnefndu atriðin.

Uppeldisslóðir nytjafiska

Grunnsævið í kringum Ísland (grynnra en 50 m) gegnir veigamiklu hlutverki sem uppeldisslóð fyrir marga okkar helstu nytjafiska. Þó er breytilegt á hvaða dýpi og á hvaða búsvæðum tegundirnar halda sig. Þorskur heldur sig til dæmis á grunnslóð fyrstu æviárin en leitar á dýpra vatn þegar hann nálgast kynþroska. Skarkoli heldur sig á sandbotni ofarlega í fjörunni fyrstu árin en frændi hans sandkolinn liggur nokkru neðar í fjörunni. Þaraskógarnir eru á grunnsævi og mynda oft á tíðum miklar breiður sem innihalda gífurlegan lífmassa og eru skjól fyrir margar fisktegundir. Þá binda þaraskógar og leirur gríðarmikið kolefni en slíkt er núorðið metið til fjár.

Röskun búsvæða

Þegar sótt er um leyfi til þverunar fjarða, efnistöku eða uppfyllinga fer fram ferli sem getur endað í umhverfismati og ræðst það meðal annars af stærð svæðanna. Þá er til dæmis skoðuð botngerð, lífverusamfélög metin og athugað hvort svæðið sé mikilvægt í ljósi nytja eða hafi verndargildi.

Hingað til hafa áhrif slíkra framkvæmda á nytjastofna verið talin frekar lítil. Oft er um frekar afmörkuð svæði að ræða þegar horft er til efnistöku eða landfyllingar í sjó en þveranir geta haft áhrif á töluvert stærri svæði. Við efnistöku er sandi eða mül er dælt upp og efnið nýtt í uppfyllingar eða við framkvæmdir uppi á landi. Við það myndast gryfjur og tilfærsla á efni á sér stað sem flókið er að spá um. Hingað til hefur slíkt rask verið talið það lítið að það skipti ekki máli þegar horft er til stærðar alls grunnsævisins í kringum Ísland.

Verðmæti grunnsævis

Hafrannsóknir við Ísland hafa hingað til einkum beinst að landgrunninu þar sem m.a. fást upplýsingar um stærð og samspil nytjastofna. Hins vegar hefur verið stefnt að því um nokkurt skeið að auka vægi rannsókna á fjörðum og öðru grunnsævi. Nýjar rannsóknir Johans Stål og félaga í Svíþjóð hafa sýnt mikilvægi grunnsævis þar við land (<http://www.ub.gu.se/sok/dissdatabas/detaljvy.xml?id=7022>). Í ritgerðinni var meðal annars lagt mat á framlegð uppeldissvæða. Hluti rannsóknarinnar beindist að samspili nytjafiska við ákveðin búsvæði og fólst í því að meta hversu háðar tegundirnar eru ákveðnu búsvæði. Þorskur sýndi tryggð við svæði sem bæði einkenndust af marhálmi og þaraskógi en fannst síður á sendnum botni. Niðurstöður voru einkar áhugaverðar hvað varðar skarkolann (rauðsprettu) og sýndu fram á sterk tengsl hans fyrstu tvö árin við sendinn botn á grunnsævi. Johan og félagar mátu það svo að eins ferkílómetra aukning af sendnum botni á 0-10 m dýpi við vesturströnd Svíþjóðar gæfi af sér aukin aflaverðmæti upp á um 3-3,5 milljarða króna (300-360 milljónir SEK) þegar horft var fram til 55 ára. Í þessu tilfalli myndi gróðinn reyndar að miklu leyti færast yfir Eyrarsund þar sem eiðislóðin liggur einkum í landhelgi Dana. Hérlendis hefur slíkt mat ekki farið fram en víst er að verðmæti endins botns á grunnsævi er verulegt. Unnið hefur verið að því um nokkurt skeið að kortleggja útbreiðslu ungvíðis skarkola í fjörum við Ísland. Þéttleiki skarkola í einstaka fjörum við Ísland er á við það sem gerist hæst í Evrópu en það gefur til kynna frjósemi grunnsævisins við Ísland þrátt fyrir norðlæga legu. Fyrir liggur að kortleggja þarf grunnsævið vandlega, meta þarf verðmæti þess og gæta þess að halda raski í lágmarki. Með aukinni byggð og vegabótum eykst eftirspurn eftir strandsvæðum og ágangur á grunnsævi og því er nauðsynlegt að efla rannsóknir enn frekar svo unnt sé að stýra framkvæmdum skynsamlega.

Höfundar eru sjávarlíffræðingar við Háskóla Íslands og Hafrannsóknastofnunina.